

8. Глухова В. І., Кравченко Х. В. Вплив державної фінансової політики на діяльність сільськогосподарських підприємств. Електронний науково-практичний журнал «Інфраструктура ринку», № 39, 2020. URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/39-2020>.

References

1. Yatsukh, O.O. 2019. “*Dominanty finansovogo obespecheniya deyatelnosti sel'skokhozyaystvennykh predpriyatiy: teoriya, metodologiya i praktika [Dominants of financial support for agricultural enterprises: theory, methodology and practice]*”. Dissertation Doctor of Economic Sciences, Khar'kov.
2. Nikolyuk, O.N. 2017. “*Formirovanie konkurentosposobnosti sel'skokhozyaystvennogo predpriyatiya: teoriya, metodologiya, praktika [Formation of competitiveness of an agricultural enterprise: theory, methodology, practice]*”. Dissertation Doctor of Economic Sciences, Zhitomir. [http://znau.edu.ua/images/data2/nauka_innovation/specializovana_vchena_rada/d_14_083_02/2017/Nikolyuk/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D0%BA.pdf](http://znau.edu.ua/images/data2/ nauka_innovation/specializovana_vchena_rada/d_14_083_02/2017/Nikolyuk/%D0%94%D0%B8%D1%81%D0%B5%D1%80%D1%82%D0%B0%D1%86%D1%96%D1%8F%D0%9D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D1%8E%D0%BA.pdf).
3. Alston, J. M., Beddow, J. M., and P.G. Pardey. *Agricultural Research, Productivity, and Food Commodity Prices*. Giannini Foundation. http://giannini.ucop.edu/media/are-update/files/articles/v12n2_5.pdf.
4. Abramenko, I. A. 2017. “Problemy finansovoy ustoychivosti sel'skokhozyaystvennykh predpriyatiy [Problems of financial stability of agricultural enterprises]”. Economics, management, finance. VII International Scientific Conference. Krasnodar. <https://moluch.ru/conf/econ/archive/220/11868/>.
5. Veklenko, V.I., Zolotarev, A.A., and I.A. Sumina. 2012. Napravleniya povysheniya konkurentosposobnosti sel'skokhozyaystvennykh predpriyatiy [Directions for increasing the competitiveness of agricultural enterprises]. *Bulletin of the Kursk State Agricultural*.
6. Sel'skoe khozyaystvo Ukrainy [Agriculture of Ukraine]. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/11/zb_yearbook_2018.pdf.
7. Vedenie agrobiznesa v Ukraine [Doing agribusiness in Ukraine]. http://ucab.ua/files/-Survey/Doing/DoingAgribusinessInUkraine_2018.pdf.
8. Gluxova, V.I., and X.V. Kravchenko. 2020. Vplyv derzhavnoyi finansovoyi polityky na diyal'nist' sil's'kohospodars'kykh pidpryyemstv [The impact of public financial policy on the activities of agricultural enterprises]. *Market Infrastructure*,. 39. <http://www.market-infr.od.ua/uk/39-2020>.

УДК 658.15

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-180-184

ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ВИТРАТ

Сочка Л. І., Максименко Д. В.

INTERNAL ECONOMIC CONTROL OF COSTS

Sochka Lesia, Maksymenko Diana

В даній статті досліджено поняття та значення внутрішньогосподарського контролю. Визначено, що внутрішній контроль є невід’ємною частиною ефективної роботи підприємства, так як забезпечує інформацією про нагальний стан справ, на основі якої приймаються управлінські рішення щодо усунення наявних недоліків. Розкрито поняття контролю витрат, визначено контроль як передумову для управління. Розглянуто завдання

та етапи внутрішнього контролю витрат. Охарактеризовано види контролю витрат виходячи з частоти контрольних операцій та часу здійснення контролю.

Ключові слова: *контроль, внутрішньогосподарський контроль, витрати виробництва.*

A modern enterprise is a complex dynamic system in which changes in production volume, assortment, nomenclature, levels of technical and organizational preparation of production, structure, composition and qualification of personnel are continuously made. In addition, the external environment is constantly changing, which accordingly influences the activity of the enterprise. Therefore, all of these changes must be constantly monitored in order to make optimal decisions and timely adjustments to the production process at all levels of enterprise management.

In a market environment, an enterprise of any form of ownership is objectively forced to use in-house controls to achieve effective functioning incompatible with abuse, theft, and unproductive costs.

To date, the organization of an internal control system, which makes it possible to carefully examine the costs and losses for making the best management decisions, becomes relevant. The day-to-day control of production costs, as well as the operational analysis of the factors that have caused them, will help to eliminate irrational costs and help to save resources. In other words, in-house cost control is by far one of the most relevant ways in which to find opportunities to improve production efficiency in general and in its individual areas.

Key words: *control, internal control, production costs.*

В умовах ринку важливою концептуальною проблемою, яка вимагає розв'язання є розвиток внутрішньої системи контролю за раціональним використанням матеріальних ресурсів, забезпечення усунення непродуктивних витрат, виявлення можливостей підвищення ефективності діяльності шляхом скорочення рівня витрат на виробництво продукції.

На сьогоднішній час актуальності набуває організація системи внутрішньогосподарського контролю, яка дає можливість ретельно дослідити витрати та втрати для прийняття оптимальних управлінських рішень.

Вагомий внесок у теоретичні дослідження проблем контролю витрат виробництва зробили провідні вітчизняні вчені-економісти М.Т. Білуха, Ф.Ф. Бутинець, Т.А. Бутинець, Є.В. Калюга, Т.О. Каменська, М.В. Кужельний, Л.Г. Ловінська, В.Ф. Максимова, В.П. Завгородній, С.Я. Зубілевич, Є.В. Мних, Л.В. Нападовська, В.С. Рудницький, В.О. Шевчук.

Повсякденний контроль витрат виробництва, а також оперативний аналіз чинників, що їх спричинили, допоможуть виключити нераціональні витрати та сприятимуть економії ресурсів. Тобто внутрішньогосподарський контроль витрат на сьогоднішній день є одним з найбільш актуальних способів, що допомагає знайти можливості для підвищення ефективності виробництва в цілому і по його окремих ділянках.

В сучасних умовах контроль повинен бути попереджувальним, тобто своєчасно оцінювати якість управлінських рішень ще до виникнення витрат, бо перевищення витрат виробництва над доходами або відставання в оновленні продукції призведе до втрати ринків збуту і, як наслідок, банкрутству підприємства.

З розвитком ринкової економіки і самостійності підприємств пріоритетного значення набуває внутрішньогосподарський контроль, тобто контроль, що здійснюється відповідними посадовими особами всередині підприємства чи організації.

Сьогодні існують різноманітні підходи до трактування поняття «внутрішньогосподарський контроль»: від його ототожнення з управлінським обліком до наближення з менеджментом (табл. 1).

Трактування поняття «внутрішній /внутрішньогосподарський контроль» у працях вітчизняних і зарубіжних учених

№ п/п	Автор	Визначення терміну «внутрішній /внутрішньогосподарський контроль»
1	Ч.Т. Хорнгрена, Дж. Фостера	Комплекс бухгалтерського управлінського контролю, що допомагає забезпечити відповідність рішень, прийнятих в організації, з реалізацією їх на практиці.
2	Ф.Ф.Бутинець	Незалежна оцінка відповідальності діяльності підприємства поставленим задачам.
3	Г.В. Ковальова	Процес забезпечення досягнення підприємством своїх цілей.
4	Л.В. Нападовська Л.В. Дікань	Процес, який забезпечує якісну розробку та ефективно досягнення цілей, окреслених організацією, шляхом реалізації прийнятих управлінських рішень.
5	О.А. Галич	Система безупинного спостереження за ефективністю використання фінансових та майнових ресурсів інвестованих в діяльність господарюючого суб'єкта, законністю і доцільністю господарських операцій та процесів, збереженням грошових коштів і матеріальних цінностей.
6.	А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Г.О. Партин	Здійснюваний підприємством процес перевірки виконання всіх управлінських рішень у сфері фінансової діяльності з метою організації фінансової стратегії та запобігання кризовим ситуаціям, які можуть призвести до банкрутства цього підприємства.
7.	Л.Г. Столяр	Сукупність заходів, що вживають всередині підприємства, які забезпечують запобігання та виявлення операцій з господарськими засобами та джерелами і дій посадових осіб, що суперечать цілям їхньої діяльності або вимогам чинного законодавства.

Внутрішньогосподарський контроль – є видом економічного контролю, являє собою систематичне спостереження та перевірку ефективності використання активів та зобов'язань підприємства, повне збереження майна, профілактика безгосподарності та розкрадання, законність та доцільність господарських операцій та процесів, що здійснюються керівництвом підприємства або уповноваженим ним посадовою особою (органом) з метою формування інформаційних засад прийняття управлінських рішень або їх коригування для досягнення поставлених цілей найбільш ефективним способом.

Контроль витрат на виробництво повинен в першу чергу забезпечувати вирішення свого головного завдання – мінімізації рівня витрат та ліквідація неефективних витрат. Він має бути простим та заснованим на нескладних методах, оскільки надмірна складність контрольних процедур зумовлює збільшення витрат, пов'язаних з проведенням контролю та приводить до того, що персонал не розуміє і не підтримує систему контролю. Контроль повинен забезпечувати наявність зворотного зв'язку, що дозволить на основі оцінки інформації впливати на виробничу систему, вносячи відповідні зміни як в цілі, так і в процес функціонування виробництва [1].

Для закріплення виробничої дисципліни, виявлення центрів господарської відповідальності, забезпечення вірогідності інформації, доцільності, правильності, законності господарських операцій, повноти і вчасності відображення їх в обліку, виявлення відхилень, що виникають у процесі виробництва, та їхньої характеристики необхідне здійснення внутрішнього господарського контролю. Отже, внутрішньогосподарський контроль охоплює всі сфери виробничо-господарської діяльності підприємства, всі стадії відтворення — постачання, виробництво, збут готової продукції і всі види діяльності підприємства, пов'язані з господарським процесом. Внутрішньогосподарський контроль має певні особливості.

Контроль дає змогу попередити витрати непродуктивного характеру, ліквідувати негативні моменти в частині формування як прямих (основних), так і непрямих (накладних) витрат [2].

Контроль витрат – перевірка фактичних показників споживання ресурсів та здійснених витрат у процесі діяльності підприємства їх запланованим (нормативним) значенням. У сучасних умовах господарювання він повинен бути використаний як засіб підвищення ефективності господарювання, одержання максимальної віддачі від вкладених коштів.

Правильно поставлений внутрішньогосподарський контроль сприяє вияву і мобілізації внутрішніх резервів виробництва, впровадженню всього нового та прогресивного і, як наслідок цього, веде до зниження собівартості та підвищення ефективності за рахунок інтенсифікації економіки підприємства.

Основними завданнями внутрішньогосподарського контролю витрат є:

- систематичне та планомірне спостереження за поведінкою витрат, а також за факторами, що призвели до зміни їх рівня;
- виявлення відхилень фактичних результатів від планових показників витрат;
- прогнозування результатів діяльності підприємства з врахуванням зміни рівня витрат;
- обґрунтування необхідності коригувальних впливів на витрати і вибір методу такого впливу;
- визначення обґрунтованості формування витрат за окремими елементами витрат і калькуляційними статтями;
- вивчення стану аналітичного і синтетичного обліку;
- обґрунтування правильності розподілу витрат;
- виявлення внутрішньогосподарських резервів зниження витрат [3].

На сьогодні в Україні питання організації внутрішнього контролю на підприємстві державою не врегульовані, а тому це питання належить до сфери діяльності власника підприємства і керівництва. Для розробки ефективної методики внутрішньогосподарського контролю витрат важливо визначити об'єкти, суб'єкти та основні завдання контролю.

Об'єктами внутрішньогосподарського контролю витрат є їх облік, документування, а також доцільність здійснення даних витрат на підприємстві.

Суб'єктами внутрішньогосподарського контролю виступають керівник підприємства та посадові особи на які покладено відповідні обов'язки. Зокрема, це може бути конкретний працівник, або цілий підрозділ (відділ, угруповання), що залежить від потреб та можливостей суб'єкта господарювання. Внутрішньогосподарський контроль на підприємствах здійснюють штатні контролери-ревізори, керівники і співробітники відділів управління підприємств, а також посадові особи інших підрозділів відповідно до покладених на них службових обов'язків [4].

Система бухгалтерського обліку є основним джерелом інформації, необхідної для оцінки діяльності підприємства в цілому, та для контролю виробничих витрат зокрема. Джерелами внутрішньогосподарського контролю можуть бути: калькуляційні розрахунки; вибірково окремі вимоги та лімітно-забірні картки для контролю операцій по відпуску сировини та матеріалів у виробництво; відомості обліку витрат; змінні звіти; журнали, що стосуються обліку витрат; баланс; звіт про фінансові результати[5].

Контроль є важливим інструментом управління, оскільки дозволяє надавати керівництву інформацію, зібрану на основі аналізу та оцінки об'єктів, що перевіряються, а також рекомендації, поради стосовно цих об'єктів, допомагає реально оцінити діяльність з багатьох сторін, визначає напрями майбутнього розвитку, сприяє прийняттю правильних управлінських рішень.

Система внутрішньогосподарського контролю на підприємстві має бути побудована так, щоб своєчасно інформувати керівників підприємства про необхідність проведення коригуючих та попереджувальних заходів на основі прийняття ефективних управлінських

рішень.

Список використаних джерел

1. Євлах В.Є. Внутрішній контроль в управлінні витратами виробництва [Електронний ресурс] / В.Є. Євлах // *Економіка – Бухгалтерський учет и аудит*. – 2016. <http://www.sworld.com.ua/konferm3/195.pdf>.
2. Головацька С. І. Внутрішній контроль витрат підприємства: організаційно-методичні аспекти / С. І. Головацька // *Молодий вчений: Науковий журнал*. – Львів, 2016. – № 5. – С.14.
3. Гордополов В.Ю. Облік і внутрішній контроль в системі управління витратами підприємств торгівлі / В.Ю. Гордополов, Н.В. Гордополова // *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: економіка*. – Ужгород, 2010. – Спеціальний випуск 29(Ч 1). – С. 157–161.
4. Мельничук Я.П. Теоретичні засади внутрішньогосподарського контролю / Я.П. Мельничук // *Облік і фінанси*. – 2016. – № 4 (74). – С.15.
5. Саченко С.І. Особливості внутрішньогосподарського контролю / С.І. Саченко // *Облік, оподаткування і контроль : теорія та методологія: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. інтернет-конф.*– Тернопіль : ТНЕУ, 2017. – С.117

References

1. Yevlah, V.Y. 2016. “Vnutrishnij kontrol v upravlinni vitratami virobnictva [Internal control in the management of production costs]”. *Economics - Accounting and Auditing*. Accessed 04 April 2020. <http://www.sworld.com.ua/konferm3/195.pdf>.
2. Golovacka, S.I. 2016. “Vnutrishnij kontrol vitrat pidpriemstva: organizacijno-metodichni aspekti [Internal control of enterprise costs: organizational and methodological aspects]”. *Young scientist* 5:14.
3. Gordopolov, V.Yu. 2010. “Oblik i vnutrishnij kontrol v sistemi upravlinnya vitratami pidpriemstv torgivli [Accounting and internal control in the cost management system of trade enterprises].” *Uzhgorod University Scientific Bulletin. Series: Economics* 29(1): 157-161.
4. Melnichuk, Ya.P. 2016. “Teoretichni zasadi vnutrishnogospodarskogo kontrolyu [Theoretical principles of internal control].” *Accounting and Finance* 4: 15.
5. Sachenko, S.I. 2017. “Osoblivosti vnutrishnogospodarskogo kontrolyu [Features of internal control].” *Accounting, taxation and control: theory and methodology: International scientific and practical Internet conference. Ternopil, TNEU*.

УДК 330.3:332.1:338.1:656

DOI:10.31339/2617-0833-2020-1(28)-184-190

МОДЕЛЮВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ ПРИЧОРНОМОРЬСЬКОГО ЕКОНОМІЧНОГО РАЙОНУ

Трушкіна Н. В.

MODELING ECONOMIC GROWTH OF THE TRANSPORT AND LOGISTICS SYSTEM OF THE BLACK SEA ECONOMIC REGION

Trushkina Nataliia

У статті досліджено вплив основних чинників виробництва на розвиток регіональної транспортно-логістичної системи Причорноморського економічного району. Виконано прогностичні оцінки чинників виробництва та розроблено моделі економічного зростання



МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>